

J E L E N K Ö R.

93. szám.

Pest szerda november 20dikán.

1833.

Foglalát: Magyarország (orsz. és ker. ülések nov. 13ikáig. Kinevezések. Budapesten természet-vizsgáló egyesület. Iskolai próbatétek. Kir. kam. tud.). Anglia (ausztriai 's porosz követ utban Brüsselnak. Sz. Simonisták. Parlament. Színházak). Franciaország (követségek udvarlása a' belga királynál. A' kamarák dec. 23ikára egybehiva. Spanyol dolgok). Spanyolország (a' támadás növekedik 's a' zavar mindenütt nagy). Németország (a' hess n. herczegségi köv. kamara 's a' ministerium). Hollandia. Elegyhírek. Gabonaár. Pénzkelet.

M A G Y A R O R S Z Á G.

Pozsony. A' RR urbéri 4ik üzenetjökre fő RRink részint még 11kén a' 138ik orsz. ülésből (mint mult levelünk mondá), részint pedig másnap 12kén a' 139ik ülésből küldének választ. Megegyező tartalmát már közlötük. Az áltküldés után 12kén a' két tábla elegey ülést tartott, mellyben Ő Felségének, országunk gyűlése által hozzá névnap tisztelkedésül intézett fölírásra költ 's legközelebb leérkezett kegyelmes válasza olvasztatott fel. E' válaszában Ő Felsége „örömmel fogadja az országos RR. örvendező hódolását; 's Isten kegyelméből még élendő napjait valamint eddig úgy ezentul is népei 'sa' köz boldogság jávára igéri, 's ez, élte hosszabodására legkivánatosb jutalomnál fogva nem is ohajt hőbben mást: minthogy azon munkálatokat, mellyekhez az ország RRei az ő kir. k. előterjesztvényihez képest fogtanak, az ő 's az ország minden hivi ohajtási szerint a' jelen 's jövő kor boldogságára szorgalmasan és gondosan bevégezve, a' neki igen kedves nemzetünkhöz vonzó atyai gondja szerint, ez országgyűlésen hozandó törvények emlékeiben, bővebben 's a' mennyire lehetend mentülelőbb jóváhagyhassa.“ — 13kán a' RR. kerületi ülésre gyűltek 's a' már említett förendi 4ik üzenetre egy válaszüzeni javaslatot készítettek; ezután pedig országos ülésre menvén a' fentebbi kir. választ ujjolag felolvastaták 's nyomtatásra bocsáták, a' következett napi ker. ülésben az urbéri munkálatok Fölség elibe terjesztetésének javaslata készítéséhez fogván.

Apostoli Fölségünk f. eszt. sept. 25k. költ legmagasb határozata szerint a' nvárad i görög-kath. káptalanban Kőváry Bazilt ének-lő, Tolnats Mihályt pedig ör-kánonokká méltóztatott az előlépési sor szerint kegyelme-

sen kinevezni; oct. 24iki szerint pedig Wirker Lajos udv. 's praesidialis val. concipistát eddigi jeles szolgálatit méltatólag a' magyar kir. udv. Kancellariánál számfelletti titoknokká.

Budapest: Érezvén némelly hazafiak azon tetemes hiányt, melly a' természeti tudományokra nézve, nemzeti elmeművelődésünk körében; mindedig orvoslatlanul maradt; de tudván egyszersmind, hogy e' házagon csak egyesített erő, ipar és szorgalom által segíthetni: rokon szellemtől indítatva, munkás kezeket nyujtottak kölcsönösen egymásnak, hogy az emberi ismeretek ezen nagy mezejét, tehetségök szerint parlagából kiemeljék. Így létesült a' budapesti természetvizsgáló egyesület, több helybeli 's vidéki tagból; kik munkakörükre nézve négy osztályt képeznek. Ezek elsője az állattudomány, 2dika növény-, 3dik ásvány-, 4dike pedig hatástudomány mezején foglalatoskodik; fáradozásaik gyümölcseit megosztandók a' szeretett hazával. Hogy pedig dolgozásukban kellő egység legyen, a' szorgalom egyiránt tartassék fen, az elmesurlódások 's közlekedéseknek pedig alkalom adassék: szükségesnek láták hetenként egyszer közös értekezést tartani, mellyben a' munkatársak szorgalmaik sikeréről egymásnak bizodalmasan nyilatkoznak, vagy némelly köz érdekű, természettudományi tárgyakról elmélkednek. Ezen egyesületnek általános célja, a' természettudomány ágait magyar nyelven kiművelni, előlegesen pedig olly kézikönyvet kidolgozni, mellyből minden magyar ajku gyöngébb növendék kellő, természettudományi ismereteket gyűjthetend magának, 's melly e' szerint minden alsó iskolai osztályban, minden házi tanítónak 's gyermeknevelő szüleinek haszonvehető leend. K. E.

Nagy-Szombat nov. 9ikén: A' f. hónap első napjain német nyomtatványok által összehivatának városunk minden rangú 's rendű tiszteltebbel a' „jót előmozdító társaság“ előlülője gróf Apponyi sz. Serbelloni Therez igazgatása alatt az ugyan f. hón. 7én tartatott nyilvános vizsgálatára egy éves „Gyermek-ovó Intézetünk“nek. Meglepő volt a' számos, papi 's világi gyülekezetre nézve apró csemetéink ügyességök. Religioi, biblia-történeti, korukhoz képest elégséges (sőt magyar imádkozási) ismeretük, magyar 's német betűzés- 's számlálásik, az emberi test 's állatok alkotórészeinek neveztetésik, némelly mezei 's kézi mesterségek helyes magyarázatik, összeleg 13 foglalatoskodás-cikkelyeik, mindannyi bizonyítványi az intézet sikeres létének. A' vizsgálat elvégzete 's a' „Gott erhalte“ elzengte után e' kisdedek jutalmakkal 's uszonnával vigasztaltattak meg. A' nagyszombat-vidéki nemzetisédcikkelyhez (l. Jelenk. 21 szám 1833) tartozik a' czifferi magyar iskola is. Ifj. Zichy Károly gr. ur a' helység birtokosa tudván, mennyiben szív- 's lelki kötelék a' nemzeti nyelv azonég haza polgárjai közt, 's az ezen közlekedés milly erős lánczszeme a' jobbágyi hűségnek, annak megtanulhatását nem csak meddő tervekben, hanem minden birtokos feleinek — talán legelső — tükörpéldául, tettleg is dicsőségesen kivítta. A' tisztelt gróf alattvalóji csinosbulását 's elmeműveletét mindenha szíven viselvén még a' mult tized hetedik évében uj, emeletes iskolaházat építtetett olly rendelettel, hogy alrészében az eddig egyedüles tót nyelven adtanának elő a' szokott tanulmányok, 's a' magyar olvasás; az emeletben pedig, különös oktató által a' magyar nyelv 's rajta a' kitűzött tárgyak. A' szükséges könyvek megszerzésükből eredhetett kedvetlenség vagy idegenkedés elhárítása végett a' jótékony gróf önköltségein vettekkal látá el jobbágy-csemetéit. Váratlanul lepetik meg a' Nagy-Szombatból Pozsonynak Czifferen keresztül utazó, midőn a' tót helység tótosan öltözött gyermekeitől magyar „dicsértessék“-kel fogadtatik 's kérdéseire magyarul 's bátran fejtegeti a' tót sarjadék földesura hasznos, diszes intézményeit. De különösen öröm

serkendez 's árad mellében a' magyarnak, ha a' méltóságos Hazafi által évenként, számos, jeles vendégek együttlétükben, tartatni szokott próbatétnek szem- 's fültanúja lehet. Keresztyén-tudomány 's biblia-historiabeli kérdéseikre önszavaikkal, pontos rövidséggel 's türethető tisztasággal felelgetnek, 's a' számvetésben (az arany 's társasági szabályban is) eléggé ügyesek. Az örömszerző ifju polgároknak serénységjutalmul 's a' jövőre is ipargerjesztőleg, kegyeskedik a' méltóságos alapító halomra vett különféle könyv, ruha 's t. illy ajándékiból méltánylata szerint osztogatni. Bevégi ezeket az ifju társak, — sőt a' tisztelt vendégeknek is mindenkor — öröm- 's hálatolmácsolatjok. — Nem kevesbé gondoskodik ő méltósága megaggott vagy másképinségeskedő alattvalójiról, kiknek részökre szinte a' következett évben igazi keresztyén szeretetpéldául gyámházat építtetni atyáskodott. Ez az igazi ut és mód hű 's munkás jobbágyok idomításukra. M. I.

A' nagymélt. m. kir. udv. Kamara halmagyi sóárnokká közelebb kinevezett Liszka János Élesden volt sómázsamesteri ellenőrt szolgálatai tekintetéből ez uj hivatalától fölmentvén, helyébe az eddig Bánfy-Hunyadon volt fiók sóárnokot Stettina Józsefet nevezte ki. Továbbá Hollósy József előléptével az Aradon megürült kir. kam. fiscalisságra Szalay Antalt ezelőtt a' szigeti 's bocskói kor. urodalmak fiscusát rendelte. Szegedi szálmesterré Bába Lajos eddig ugyanott hajókészületi gondviselőt; dömölki ellenörködő sómázsamesterre Simoncsics Pál chinorányi ell. sómázsamestert; körmendivé Baternay Ferencz eszéki sóhivatali irnokot; sopronyi sómázsamesterré Horváth Károly varasdi sómázsamestert; Drahopuil János sopronyi sómázsást varasdi sómázsamesterre nevezte ki. Végre a' keblebeli kiadó-hivatalban Urbány Pálnak kiadóvá történt előléptével megürült segédi tisztségre Steigel Antal irnokot rendelé több évi szorgalmas szolgálatai tekintetéből. — Pruker János rozenbergi sómázsamester, és Hauer György körmendi sópajtaör meghaláloztak. — Az alföldi kir. kam. bányász-kerületben Windschachton Selmech mellett és Körmöczön a' kir. kam. sebészi hivatalok megürülvén, a'

folyamodások mindkettőre f. eszt. decemb. 21ikeig fogadtatnak el a' fő kamaragrófsági hivatalnál. (Kir. kam. tud.).

A N G L I A.

Azt halljuk, úgy mond a' Globe, hogy a' belgahollandi ügy iránti conferentia ma, u. m. novemb. 21kán ismét egybe fog ülni. — Gróf Dietrichstein és báró Arnim a' brüsseli udvarhoz kinevezett ausztriai 's porosz követek öt hónapi kínos utazás után mind e' mai napig sem tudtak Frankfurthól Brüsselig eljutni, pedig kétségtelen, hogy ha már e' vég stációra eljuthattak volna, Brüsselenben létök igen sokat tett volna arra, hogy Vilmos király csalatásiból magához térjen, 's a' belga kérdés vég megoldatása siettesék. Talán majd megmondja nekünk a' Morning-Post, miért nem volt még képes ezen diplomatai ikertestvér megtalálni az éjszakenyugoti áltmeneteit Frankfurthól Brüssel felé, 's ha valljon a' jég, mint Ross kapitányt Prince-regent-bayban, még a' jövő télen által is fel fogja e' őket tartóztatni? — A' Szent-simonisták megjelentek Londonban is 's bizonyos Fontana nevű oct. 28ikán tartá a' legelső sz.-simonista beszédet vagy leczkét Buxton olvasóteremében. Elég számos hallgató volt jelen, közöttük asszonyok is, de leginkább Owen (angol felekezet-alkotó) hivei. Fontana ur a' szent-simonista formaruhát viselte. A' Globe azt hiszi, hogy az owenisták és szent-simonisták elveik közt nagy hasonlóság van, 's talán idővel egybe is fog olvadni a' kettő; de sokkal érdekesebb, mit a' sz.-simonistákról ez alkalommal a' Times angol nyíltsággal 's nyereséggel mond: Mi nem látjuk, úgy mond, okát, miért ne engednök Infantin atya gyermekeit nálunk is szerencsét próbálniok. Beszédikből nem igen vehetünk ki többet, mint hogy e' csavargók, valamint más tébolyodottak, azzal tépelődnek, hogy ellenök ég és föld összeesküdött, hogy őket a' fél világ üldözi. Isten mentsen! hogy mi egy nemes törzsök illy érdemes bujtványi iránt más üldözéssel legyünk, minthogy talán egy borbélyt küldjünk rájuk, ki kőczos arcaikat letisztítsa, egy gyógyszeráros-inast, ki jó húzó tapaszt csapjon vállaikra, 's talán egy lóusztatót, ki elhízott, nyugtalan testeiket emberül megmossa. E' jámbor szen-

teskedők két gyönyörű dolgot tanítanak: t. i. a' vagyon 's az asszonyok közösségét. Mit értenek az „anya“ vagy „a' szabad asszony“ nevezet alatt, még pör alatt van. Ezen szabad asszony kétségkívül az fog lenni, ki elég leleményes lesz az asszonyi szemérmertlenségnek egy még eddig hallatlan lépcsőjét találni fel 's elég bátor, a' szerint cselekedni is. A' mi pedig a' birtokközösséget illeti, e' tanítmány nál semmi sem lehet popularisabb azok előtt, kiknek egész vagyonyok abból áll, a' mit más zsebéből a' magokéba cseenek által. Asszonyink közül a' nőközösség ellen bizonyosan csak azok tehetnek némi észrevételt, kik még nem közösek. — Az Albion, ki egykét szent-simonistát egykét úgy nevezett demagóggal látott társalkodni, nem itél amazokról olly szelíden. E' felekezet úgy mond a' kicsapongó satyr, melly a' templom ruháival fedezi meztelenségét. Reményljük, hogy a' politia e' csalékony, buja, lázasztó, vakbuzgó és bolond semmirekellőket fel fogja szemelni; de azt ugyan semmi esetre sem kellene nekik megengedni, hogy ámitó 's istenkáromló balgatagságikat nyilván hirdethessék. Végre a' Courier talán nem épen rosszul más illyes felekezetek példájira emlékeztet, mellyeket az üldözés mindenkor nevelt 's csak a' türelem vezetett a' társaság egyéb részeivel illő súlyegyenbe vissza.

A' parliament oct. 31ikén ismét, dec. 12ikeig, halasztatott el. Az e' szertartásra kinevezett királyi biztosakon 's a' lordcancelláron (Brougham) kívül még csak egy pair sem volt az elhalasztatáson jelen. Mint-hogy a' lordcancellár egyszóval sem említette, hogy a' két ház dec. 12én gyűljön fel 's fogjon dolgaihoz, igen hihető, hogy az ülések dec. 12ikén ismét el fognak halasztatni, 's csak a' jövő januariusban nyitvatnak meg. — Az angol színházak mind inkább inkább csökkennek. A' dublininak igazgatója alább szállította a' bérdíjakat az asszonyokra nézve; de ezen fogás sem használt; az edinburghi kihirdette az ujságokban, hogy az utóbbi négy estvén csak egy izben vette be saját költségeit 's hogy gyakran 8—10 font sterlingért kénytelen játszani; a' bristoli és bathi ufolag bérbe hirdettettek, de nem igen akad bérlelő 's a' t. Az angolok inkább szo-

*

kásból 's fényüzésből járják a' játékszint 's concertet mint izlésből.

FRANCZIAORSZÁG.

Ugyancsak Párisból 's nov. 2ikáról írják, hogy ott a' napokban gróf Pozzo di Borgo, az orosz követ, kurirt kapván Berlinből, legegélyebb is hosszas tanakodást tartott Ausztria és Poroszország képviselőivel, azután hg Broglie-val értekezett, végre audientián volt a' francziák királyánál, ki is a' gróf eltávozta után a' ministeri tanácsot nyomban egybehívta. Még ugyan nem tudhatni bizonyost e' hivatalos közlemények tárgyiról, de mennyire a' franczia külministeri tisztviselők 's az orosz követségi tagok viseletéből 's felnyilatkozásiból kivehetni, igen komoly dolgok forognak fen, mellyek a' münchengrätzi volt congressussal vannak kapcsolatban. Némellyek azt vették észre, hogy Lajos-Filep a' követ grófnak nyilatkozási után gondolkodóbbá lett 's irt Talleyrandnak, kit hihetőleg Párisba hitt. Lassanként nyiladozni, áltárologni kezdenek az éjszaki hatalmak végzeti, 's a' Journal des Débats talán okot lelend visszahúzni könnyelmű jegyzeteit, mellyeket a' három fejedelem utazására tett, 's az ő ministeri pártfogóji hihetőleg azon meggyőződésre jutottak most, hogy a' napot nem kell lemente előtt dicsérni 's hogy a' külföldi hatalmak három év ótai jámborságára 's engedékenységre igen is sokat 's vakmerően építettek. Mi ugyan folyvást reményljük a' békét, nem azért, mintha az éjszaki hatalmakat mi is bátoralanoknak 's kicsi-lelkűeknek (pusillanimis) tartanók, hanem mivel azok most egy tömött egészet képeznek 's az általok megállapított rendszernél egy ugyanazon fentartó 's megfenekítő elvből indultak ki. Valóban, ha a' Sándor császártól (1813) alkotott szent szövetség alapvonalmi olly hosszas békére nyujthattak 's valóban nyujtottak is kezességet, e' mostani gyaníthatólag Münchengrätzben javasolt 's Berlinben végkép megkötött új szövetségtől még inkább várhatni, hogy amannak pályáján 's jótékony hatásiban folyvást haladni és sok, a' revolutiók által felállított népjogi normát helytelennek nyilatkoztatni 's azoknak vagy eltöröltetésit vagy módosításit fogja sürgetni. Az itteni ministerium már rég tudá az

éjszaki hatalmak szándéklatit, tudta, mitörténik Münchengrätzben; de azon ál reménytel hízelkedett magának, hogy ezek nem fognak ollyasmit közleni merai, a' mi egy közös zavarodásra adhatna okot. Már ha az orosz követ nyilatkozási csakugyan a' csehországi 's berlini értesülések következésiben történtek, min nem is kételkedhetni, akkor azok a' juliusi királyszékre nézve kétségkívül kedvetlenek valának, ha ez t. i. tovább is folytatni akarja mostani politikai rendszerét, melly az éjszaki szövetségnek nem csak nem tetszik, hanem annak lelkével 's lényegével homlokegyenest ellenkezik. Ezen esetben valóban nehéz lenne a' franczia kormányának jövendőben is bizgatni 's biztatgatni a' külföldi ujítókat, míg ben a szabadság szellemét gyötreni 's elnyomni ügyekszik; nehéz lenne az olly fennyen követelt befolyást Lengyel-, Olasz- 's Németországban tovább is fentartania; 's Belgium, Schweiz és Piemontra nézve ama' büszke: „itt semmi sem fog nélkülünk történni“ -t csupán akkor mondhatná, ha az oda dobott keztyüt felvenni 's a' harc szerencsését megpróbálni akarná.

Moniteur: királyi rendelet. Lajos-Filep 'stb. minden jelen és jövő koriaknak üdvözetünket. Bel- és vallásügyi minister-statutitoknunk előadására parancsoltuk és parancsoljuk a' mi következik: A' pairek és követek kamaráji a' legközelebb jövő decemb. 23ikára egybehivatnak. Bel- és vallásügyi minister-statutitoknunkra bizatik e' jelen rendelet végre bajtatása. Költ a' tuillériák palotájában, nov. 3. 1833. Lajos-Filep. A' király parancsára gróf d'Argout. Ugyan a' Moniteur egy másik kir. rendeletet is közöl nov. 6dikán, melly által a' colmari nemzeti-örtest feloszlatatik 's annak azonnali ujdun szerkeztetése meghagyatik. Minap t. i. némi rendbomlások történtek Colmarban, mellyeket csilapítani a' nemzeti-örtség felszólíttatván, ezer ember közül száz sem jelent meg. — A' belga királyi párnak nov. 4 és 5iken lord Granville angol követ, hg Würtemberg Pál, Chevalier de Rocca brasiliai követ 's a' római, nápolyi, dán, toscanai és szász-weimari ügyvivők udvaroltak. Az orosz, porosz és ausztriai köve-

tek még
a' város
zelkedé
gróf Po
tét 's je
bikét,
ban jel
királyn
látszik
ta tart
egy ki
lyet a'
Thiers
ták a'
két mi
varnak
kodása
gyobb
van, v
ben P
ják az
ga kir
hódolj
egyik
nek a
dás n
melly
cseké
merés
hibás
ven e
tőlök
lehet
lyok
és ha
nyom
elves
ponk
burg
katon
kat l
ságg
na m
csét
hoss
ket
juk
fran
a' m
ran

tek még nem jelentek meg. Sokat beszélnek a városban, úgy mond a National, azon hiszelműekről, mellyekkel a juste milieu gróf Pozzo di Borgot, Miklós császár követét 's jelenleg a párisi külső diplomacia idősbikét, arra akarja bírni, hogy a tuileriákban jelenjen meg 's a Belgák királyának 's királynéjának üdvözlőleg udvaroljon. Ugy látszik, az udvar legfőbb boldogságának fogta tartani, ha e' komoly diplomatától csak egy kis beszédecskét kaphatott volna, mellyet a Journal des Débats-ba szűrhasson. Thiers, Broglie és Montalivet urak kínozták a grófot e' végett, de sikeretlenül; a két miniszternek minden ékesszólása, az udvarnak minden kéz-szorongatási 's nyájaskodása fogatlan volt. A' diplomaták nagyobb része most vagy beteg, vagy falun van, vagy gyászban, 's a' kik jó egészségben Párisban vannak is, sokkal jobban tudják az illedelem szabályait, hogysen a' belga királyi párnak idősbjök vezérlete nélkül hódoljanak. — A' párisi hírlapok, ugymond egyik vidéki ujság, igen könnyelműleg ítélnék a' spanyol dolgok felől. Mivel a' támadás nem mindenütt lobog, 's mivel az némely pontokon alább hagyott, az egészet csekélységnek 's egy csirájában elnyomott merészletnek tekintik; mi úgy hisszük, igen hibásan. A' spanyol character nem olly eleven és hirtelen mint a' miénk, 's így tehát tőlök három nap alatt revolutiót várni nem lehet, de ők annál állhatatosbak 's az akadályok közt el nem csüggedők. Sarsfieldnak és hadának kelle a' támadást Biscayában elnyomni, de ezen had, úgy látszik, útjában elveszett, míg ellenben Merino serege naponként szaporodik. Ezen pap most az egész burgosi környéknek ura, pénzeket zsarol, katonákat szed, éjjel nappal hadi mozdulatokat kormányoz: tehetné e' ezt annyi szabadsággal és könnyűséggel, ha a' nép nem volna mellette? — A' polgárháboru e' szerencsétlen földön elkerülhetlennek látszik; 's hosszú lesz az és vérengző, az új királyséket sokaig fogja ingásban tartani; de valljuk meg tehát ezt őszintén, ismétezzük a' francia kormánynak mindnyájan, hogy az a' maga rendszabásait ne egyes, igen gyakran elferdített vagy naponként változó törté-

netecskék, hanem az egésznek mibenléte 's a' kimenetel hihető fordulata szeriat tegye. —

Párisi tudósításokból értjük, úgy mond az Union, hogy Leopold király 's ifju hitvese mindenütt ünnepileg fogadtattak, 's hogy az orosz követet kivéve, minden más udvarnak követe megtevé udvarlását a' belga Felsőgeknél. — Egyébiránt úgy látszik, hogy e' mostani látogatás nem csak rokonsági vonzódásokból történt, hanem egyszersmind némi értekezéseknek vala szánva az európai nagyobb hatalmak között, mintegy mellékdarabul az éjszaki hatalmak minapi congressusához. Mennyiben fog ezen értekezés, egyesülésre is vezetni, 's mi czélokra és milly eszközökkel: ezt a' követekezés fogja megmutatni. A' mi politikai 's törvényhozói szószerkünk közleg megnyílása hihetőleg némi felvilágosítást adand e' tárgyokról.

SPANYOLORSZÁG.

Madrid, oct. 23. A' támadás nőten növekedik. Merino plebános miután Lermán, Arandán, Penarandán, Roán 's több helyen keresztül ment 's az ottani önkénytesekkel egyesült, már egész Riogáig, Sepulvedáig, sőt Segoviáig eljutott 's mind ezen helyeken tetemes summákat csikart ki a' lakosaktól. Egy hirdetvényt bocsátott ki, mellyben halállal fenyeget 1) minden önkénytest, ki vele nem egyesül; 2) mindent, ki a' királynének hűséget esküszik; 3) ki don Carlóst királynak ismérni nem akarná. Még eddig nem látszik az ellene intézett lépéseknek semmi sikere. 9 órányira tőlünk, Aranjuez és Ornana közt Campana, Odonnel és Fulgoso generalok fíjai guerilla csapatokat gyűjtöttek össze. Ellenben general Rodil Estremadurában don Carlosnak egy ügyvivőjét 's a' talaverai támadók főbbei közül hetet lövetett agyon, 's két zászlóalj szerkesztett össze Badajozban a' királyné szolgálatjára, mellyeket volt politiapraefectus San-Martin parancsi alá adott, szándéka levén az e' tartománybeli katonaság számát 12,000ig emelni. Gen. Quesada, ki (mint irtuk) O-Castilia hadi parancsnokává neveztetett, ma indult el innen 's Merinó-t szándékozik megtámadni. Gen. Morillo hasonló szándékkal van Galicziában. Llander cataloniai főkapit-

tány már többet gyűjtött össze 12,000 constitutionalisnál. Látja az ur, hogy a' tartományi főkapitányok nélkül ügyünknek el kellene veszni, olly lomha, hogy ne mondjam áruló a' mi ministerink apathiájok. Ellenben az elégtelenség ezek, t. i. a' ministerek, iránt naponként nyilvánban 's fenyegetőbbleg tör ki. Zea, kit itt az orosz politikához szítás miatt csak „kalmuk“- v. kozáknak neveznek, azt nyilatkoztatta ki, hogy ő ezerszer inkább akarja don Carlost, mint a' liberalisokat. — Bayonne, oct. 31: Épen most kapunk leveleket Madritból oct. 28dikáról, mellyek épen nem nyugtatólag hangzanak. A' nép (oct. 27.) lefegyverzte ugyan a' carlosistákat, de egyszersmind tömegesen tódult a' királyné ablakai alá 's „Le Zea-Bermudez-zel!“ kiáltozott. Azonban a' zajt ez úttal elnyomák. A' királyné megfoghatatlan bizodalommal függ Zea-Bermudezen. Nagyobb az, hogy Merino plebános mind folyvást Burgos és Madrit között tartózkodik, 's hogy general Sarsfield még sincs Burgosban. E' most nevezett városban még mindig csak a' régi 3000 ember áll 's a' kurir, ki leveleinket hozá, a' királynénak semmi más hadi erejével sem találkozott. Ugyancsak e' kurirt több ízben 's igen szorosán kifürkészték a' carlosisták. A' támadás nő. A' harc Madritban sokkal véresebb volt, mint az udvari ujság írja. — Bordeaux, nov. 1sőjén: A' Navarrába vivő utak mind elvaannak a' támadók által rekesztve. A' pampilonai őrizet két ezred tartományi fegyveressel (Miliz) szaporodott. Most halljuk épen, hogy a' francia figyelő táborhoz két újabb seregosztály (Division) járul. A' 4ik számú pattantus ezrednek egy része ma délben érkezett ide Bordeauxba. A' mult éjjel egy angol kurir ment városunkon keresztül, ki Londont oct. 27ikén hagyta el 's egyenest Madritba tart. — Spanyol határ, oct. 31ikén: Minthogy a' királyné seregei a' mirandai hidat (az Ebro-n) elfoglalák 's a' San-Sebastiani francia consul tudósításaként a' Vittoria ellen szánt hadnak elindult itt már tegnap előtt tudva volt, nem hittünk egyebet, mint hogy a' mai posta már a' szokott uton fog hozzánk érkezni. E' reményünk azonban megcsalatott; a' kuriroknak még most Saragossán 's Pamplonán ke-

resztül kell Tolosa felé kerülni 's így három egész napot késni, mert Merino még folyvást bírja Briviesca és Burgos vidékeit. Gen. Wall, ki már szinte három hét előtt indult ki Madritból, még mindig Burgosban tartja főhadiszállását, 's ez minket azon hiedelemre vezet, hogy a' támadás középpontjának nem Biscayában (Bilbaoban), hanem Ó Castiliában kell rejteznie, mi az itteni papság 's klastromok nagy száma miatt még inkább hihető. Néhanéha egyenes úton is érkeznek ide rendkívüli kurirok, ollyanok t. i., kiket a' madriti diplomacia küld; 's megjegyzést érdemel, hogy az angol és francia követekéi sokkal nehezebben juthatnak keresztül, mint az éjszaki három hataloméi, sőt történt már az is, hogy a' francia hivatalos leveleket nagyobb bátorság okáért az angol követéibe kellett rekeszteni. — Ugyanonnan, nov. 1sőjén: Tegnap óta semmi új. A' madriti ujság folyvást Pamplonán keresztül érkezik; nem leljük benne se a' várt köz amnestiát (a' száműzött constitutionalisok számára?), se Vittoria bevételét. A' francia kormány rendszabásai ingadozó; mi épen nem csuda, miután Párisban a' külső ügyeknek két igazgatójok van, t. i. a' király és a' minister. —

Sentinelle des Pyrenées: Véres történet adta elő magát Almagroban, hol a' királyné nevét viselő lovasezred vagyon őrizeten. A' carlosisták itt azon borzasztó szándékkal valának, hogy a' huszárokat éjjel orozva meggyilkolják: de ezek eleve tudósítatván e' dolgról, a' támadókra rohantak, 's 80at kőveztek fel közülök, 70et megsebzettek. Maga az ezred 17 embert vesztett. Mondják, hogy hasonló mézarlás történt Cadixban, hol egy vidéki fegyveres ezred V. Károlyt ki akará kiáltani, de a' nép, egy sereztől gyámolítatva, keményül megleckézte őket. E' hir azonban nem olly hiteles, mint az előbbeni. Merino már hatalmasra nőtt seregecskét vezérel; 3000 embere van és 300 lova. Általában a' támadás terjed. Crecillas, Ibarrola, Bengochea, Uranga és Alcuelo tetemes guerillacsapatokat vezérlenek. Cambronero ur, mint hallik, igazságministerré neveztetett. — Bayonne, nov. 2dikán: Egy kurir, ki Madritból oct. 27ike estve jén indult el, néhány leve-

let hoz
néptöm
a' palc
lassank
az éj
ra (28i
a' győ
nisteri
rancso
levele
terium
nak fe
könny
mosta
veszté
Sars
tragob
má-ná
zett v
mos l
ezred
zon.
ség 's
menn
Gen.
napra
maras
kever
nyok
taláb
ja se
azok
mond
ben v
luban
mell
mü
pont
mi t
kalm
mag
Pyr
hog
palc
lem
jeit
liek
ból
kal
Ma
lap

let hozott ide a' fővárosból. Ezek szerint a' néptömeg az önkénytesek lefegyverzése után a' palota előtt, hova mint irtok tolongott, lassanként oszlani kezdett, 's reménylék hogy az éj csendesen fogott elmúlni, de más napra (28ikára) újabb zajoktól tartottak, mivel a' győztes nép elszántnak látszott, a' ministerium elbocsáttatását sürgetni, sőt parancsolni. — Ha a' királyné, úgy mond e' levelek egyike, nem járul a' nép és ministerium közebe, még pedig úgy, hogy amannak fényes elégtételt adjon, akkor ugyan könnyen X. Károly sorsára juthat, mert a' mostani időben a' makacsságtól a' koronavesztésig csak egy lépés. Hireink nincsenek Sarsfield hadáról. Egy utazó, ki Buytragoból jő, számos lovasságot talált Lermánál, utban Burgos felé, 's e' most nevezett városban külön fegyvernemű szinte számos katonaságot; de mind eddig csak egy ezred sem jött ezek közül által az Arlauzon. Tolosából, mind a' mellett hogy felsőség 's katonaságot van a' városban, sokan mennek el 's csatlakoznak a' támadókhoz. Gen. Castanjon kihirdetetté, hogy a' ki ötöd napra vissza nem tér, felségárulásban fog marasztaltatni; de mind e' mellett csak igen kevesen tértek vissza. A' baski tartományokból nem tudunk semmi újat. A' mi általában az egész országot illeti, nem tagadja senki, hogy valamennyi tartomány, még azok is, mellyek tökéletes csendben lenni mondatnak, valójában borzasztó helyzetben vannak. Minden városban sőt minden faluban szemközt áll a' két párt, 's nincs nap, mellyen pör, harcz, verekedés 's mindenemű rendetlenség ne történnék. A' középonti (madriti) kormányzásoknak nincs semmi tekintete 's mint a' francia berohanás alkalmakor (1808) minden helység igazgatja magát, a' mint tudja. — A' Sentinelle des Pyrenées egyik újabb számában megjegyzi, hogy ezen népcsoport, melly oct. 27ikén a' palota elejébe tolongott 's ott a' ministerek lemondását, sőt Zeá-nak és Cruz-nak fejét kívánta, épen nem a' legalsó osztálybeliekből, hanem inkább jobb módú polgárokból állott. A' constitutionalisok karabínokkal 's pisztolyokkal fegyverzetten jártak Madritnak utcáin 's a' város nehezen csilapodandó buzongásban volt. —

NÉMETORSZÁG.

A' hess n.herczégi követkamara néhány tagja indítványt tett vala különemű, a' rendgyűlés hozzá járulta nélkül kibocsáttatni szokott azon rendeletek ellen, mellyeknek a' ministerium mind e' mellett is törvényi erőt és caractert követelt. A' rendek természet szerint azon szempontból eredtek ki, hogy a' n.herczeg, mint a' törvényhozó testnek egyik része, egyoldalilag törvényeket nem hozhat; ellenben a' ministerium e' következő leiratban (Erlasse) fejezé ki eltérő véleményét, mellyből a' német ugynevezett constitutióknak belső fekélyök 's eredeti hibájok látható: „A' követkamara bizottság önkényleg felállított teoriák 's definitiók segédelmivel olly értelmet adott az alkotmánylevél v. charta 72 és 73ik cikkelyeinek, mellyet minden el nem fogódott már következményiből is helytelennek fogott itélni. Ugyanis ezen magyarázatnál fogvást az egész statusigazgatás a' Rendek kezébe fogna általmenni, 's nagyherczeg Ő kir. Magassága csupán a' rend- v. országgyűlési végzetek végrehajtójának helyzetébe szorítottatnék, 's így az alkotmánynak egyik alapelve, melly szerint Ő Fensége a' status-hatalomnak minden jogait (a' constitutio után is) együtt bírja, megfordítottatnék. Biztos és ingatlan szempontokat, mellyekből a' nevezett cikkelyek igaz értelmének kitalálására elindúlnunk kell, csak a' historiai jog megyéjében lelünk, mellynek tételei t. i. történeti 's így tagadhatlan igazságokon nyugován, helyes következtetés által leghívebben is vezethetnek annak igaz értelmére, minek eredete már maga is historiai tárgy. A' hess n.herczég már 1820 decemb. 17ike előtt — midőn t. i. a' constitutio adatott — birt egy belső statusjoggal, melly szerint akkor a' fejedelem valamennyi kormányjognak korlátlan birtokában volt. Az ő álláspontja e' nevezett időszakban sem lehetett az, hogy új kormányjogait mintegy adományképen a' constitutiótól vegye, 's ez szabja ki, mi fog neki azokból meghagyatni, mi nem; a' n.herczeg, midőn ez időpontban magát nagylelkűleg arra határozá, hogy a' n.herczégnek alkotmányt adjon, épen nem szállott a' vevő alacsonyabb helyezetére le, hanem az önkényleg a d o v. aján-

dékozonak magasabb álláspontján megmaradt. Ő maga határozta ekkor el, mennyiben fog ő ezentúl a' vele született, korlátatlan jusok gyakorlatában a' rendgyűlésnek is részvétet engedni; 's e' történeti viszonyokból önkényleg foly már azon mind észlegi, mind tettegi juson alapuló elv, hogy ha ezen a' domán y határiról valaha kétség támadand, mindannyiszor a' legkisebb terjedelemre kell következtetni 's az azokról szóló alkotmányi határozatokat úgy magyarázni, miképen azok a' fejedelem jusait legkevesebbé korlátozzák. Ugyanezért azon idea is, mintha az alkotmány által a' törvényhozói hatalom a' végrehajtó hatalomtól való dilag (reel) elválasztatott volna, minden tekintetben hibás, 's az alkotmánylevel 4ik cikkelyével, melly imigy szól: „A' n. herceg a' statusnak feje (Oberhaupt); magában egyesít minden statushatalmat 's azt az általa adott és ezen alkotmány-levelben foglalt határozatok szerint gyakorolja“ homlokegyenest ellenkezik. Minden tekintetben helyes, jogos 's az alkotmányban gyökerező állítvány tehát ez: hogy t. i. Ő kir. Magassága, a' n. herceg, a' statushatalomnak minden jogai között a' törvényhozói hatalmat is magában egyesíti 's azt egész kiterjedésiben, de az alkotmányleveli 72ik cikkely által nyilván kijelelt esetekben a' rendek hozzá járulta (Mitwirkung) alatt, egyebekben pedig, mint az alkotmánylevel 73ik cikkelye mondja, e' hozzá járulat nélkül gyakorolja és gyakorolhatja. Ezen kifejtésből következik továbbá az is, hogy ha a' fejedelem törvényhozói hatalmának a' 72dik cikkely által a' rendgyűlés részére tett megszorítására meddig terjedéséről kétség támad, mindig a' megszorítást kevesbitő, vagy is a' fejedelmi jus épségének kedvező magyarázatnak van helye, 's hogy e' korlátozást semmiképen sem lehet az alkotmánylevel 73dik cikkelyében foglalt esetekre kiterjesz-

teni. A' n. hercegségnek előbbi statusjoga, az t. i. melly 1820 dec. 17ike előtt erőben volt, a' constitutio által csupán módosított, nem töröltetett el 's a' t. — Ezekből következteti aztán a' leirat, hogy a' rendelet és törvény sajátképen egy, 's hogy minden n. hercegi rendelet tökéletes és föltételetlen törvényerővel bir mind azokban, mik a' törvények végrehajtását 's fentartását tárgyazzák vagy a' fejedelemnek felügyelői 's igazgatói kirekesztő jogaiból (Aufsichts- und Verwaltungsrechte) erednek. —

Gróf Dietrichstein ausztriai 's báró Arnim porosz követek brüsseli útjokban nov. 4iken Aachenig jutottak.

HOLLANDIA.

A' hollandi rendek mind a' két kamarája megteszté 's egyértelműleg fogadá el a' kir. megnyitó beszédre adatni szokott választ, melly az érdeklött kir. beszédnek mindenben hiv és engedelmes viszhangja. A' választ egy hat tagból álló küldöttség nyújtotta által oct. 31iken a' királynak, ki azt különös kegyel és tetszéssel fogadá, emlékeztetvén a' rendeket amá' régi hollandi közmondásra: En dragt ma akt magt, azaz: egyeség erőt ad.

ELEGYHIREK.

A' St. Pelagie fogházban (Parisban), hol a' többi közt adósság miatt elzártak is ülnek, egy történet adta elő magát nem rég, melly egy részben a' nemes Lavalette asszonyosság önfeláldozására emlékeztet. T. i. egy adós, kit 10,000 frank elmaradt adósság fejében záratott be hitelezője, az által menekedett ki, hogy egy hozzá bebocsátott asszony ruháit öltötte fel 's helyette amaz maradt a' fogházban. — Lepreux ur, a' fogház igazgatója, most az egész politia segédelmével fürkészteti az elillant adósságot, kit ha elő nem bir állítani, a' nevezett summát maga köteles a' törvény értelme szerint lefizetni. —

A' gabona pesti piaczi áranov. 19iken 1833:							Pénzkelet:				
poz. m. val. gar.	legjobb	közép	csékely	poz. m. val. gar.	legjobb	közép	csékely	Bécs nov. 16 kán középár pengő pénzben			
Tisztabuza	—	114 $\frac{1}{2}$	103 $\frac{1}{2}$	Zab	41 $\frac{1}{2}$	40	38 $\frac{1}{2}$	Status 5 pC. kötel.	93 $\frac{7}{8}$	Bécs 2 $\frac{1}{2}$ pC. bankók.	—
Kétszeres	—	73 $\frac{1}{2}$	70	Köles	—	—	—	— 4 pC.	82 $\frac{7}{8}$	Kam. 2 $\frac{1}{2}$ pC. kötel.	—
Rozs	53 $\frac{1}{2}$	50	46 $\frac{2}{3}$	Köleskása	—	—	—	— 1820ki köles.	—	Bankrészvény	1193
Árpa	50	48 $\frac{1}{2}$	46 $\frac{1}{2}$	Kukoricza	40	38	36	— 1821ki —	—	Cs. arany pCt. agio	—